

FRINGE SPITTING - SPECIAL

* Wayward Monthly Ezine: News & Tools for Investigative Journalism*

* Editors: Roger Vleugels & Jan van den Baard - Contact: roger.vleugels@planet.nl *

* Colophon, Copyright & Fair Use Restrictions: see last page *

* July 12 2005 *

Dutch FOI-Special

Wob Special

Sinds de kabinetten Balkenende gaat het rap berg af met de openbaarheid in Nederland. Een trend haaks op die in Angelsaksische, Scandinavische en nieuwe-EU-landen. Het restrictievere openbaarheidsbeleid is dan ook niet te verklaren vanuit terreurdreiging. Sinds eind vorig jaar wordt dat nieuwe tijdsbeeld voor een deel zelfs door uitspraken van de Raad van State gedekt. Overal om ons heen worden inspectiegegevens toenemend en tot in detail openbaar. Ooit liepen wij hierin voorop. Nu gaan ze hier op slot. Inzake Wob kan gidsland uit het woordenboek.

Januari 2004 beschreef de universiteit van Tilburg in haar Wob-evaluatie dit restrictievere beleid in, voor dat soort nota's, ongemeen duidelijke bewoordingen. Die nota ligt door Kamer en Ministerraad onbesproken ergens in een la.

Tijd voor actie vond de Tweede Kamerfractie van GroenLinks, daarom lanceerden zij vorige week een zogenaamde **Initiatief Nota**. Deze zal in het najaar in Kamer en Ministerraad behandeld moeten worden. De nota is gebouwd op vooral drie producten:

- De Wob-evaluatie van de universiteit van Tilburg van januari 2004
- Proefschrift van landsadvocaat Erik Daalder: Toegang tot overheidsinformatie, januari 2005
- Een Wob-evaluatie met reeksen aanbevelingen van Roger Vleugels; zie pagina 2 van deze Special

In deze Wob-Special:

- 02► **Openbaarheid van bestuur: Sneller en ruimhartiger / Roger Vleugels**
- 12► **GroenLinks persbericht over lancering Initiatief Nota / Wijnand Duyvendak**
- 13► **Openbaar maar ontoegankelijk / Artikel over lancering Initiatief Nota / NRC - Jos Verlaan**
- 13► **We mogen steeds minder weten / NRC Opinie-artikel - Roger Vleugels**
- 16► **Engelstalige introductie in de Wob / A 25 Year Old Toddler / Roger Vleugels**

English summary.

The Netherlands are changing in a rapid pace to a more secretive society at odds with the global trend towards more transparency and liberal views on freedom of information. The problem is not the Dutch FOIA [the Wob], it is the imperious Dutch government.

In this Fringe Spitting Special four articles in Dutch on these problems. They are published now because GreenLeft started in parliament an initiative to liberalise the Wob

Also in this Fringe Spitting Special a fifth article in English: an introduction in the Wob and its recent problems.

- 16► **The Dutch FOIA: A 25 Year Old Toddler / Roger Vleugels**

Openbaarheid van bestuur: sneller en ruimhartiger

May 2005 ► by Roger Vleugels

Inleiding

Het bestuur in Nederland is transparant, zo geldt in brede kring. Is dat een waarheid of een onjuiste veron-derstelling? Op vele terreinen is Nederland een gidsland, meer precies: was Nederland een gidsland. Dit geldt zeker ook voor openbaarheid van bestuur. Nederland had als een van de eerste landen wetgeving rond toegang tot overheidsdocumenten. De Wet openbaarheid van bestuur [Wob] stamt van 1 mei 1980. Maar dat zegt nog niets over de mate van open-baarheid; over hoe vaak een beroep op die wet gedaan wordt; en al helemaal niet over hoe vaak dat suc-cesvol is.

Na vijftig jaar Wobben kan gesteld worden dat er al die tijd weliswaar weinig gebruik gemaakt wordt van die Wet én dat er door overheden opvallend terughoudend beslist wordt, maar dat er toch een zekere inzagepraktijk ontstaan is. Althans tot zeer recent.

Het hoofdprobleem met onze openbaarheidswetgeving is het poldermodel met zijn cultuur van overleg, harmonie en consensus, nog versterkt door de in ons land zeer geringe bereidheid tot controle van het bestuur.

In de praktijk leidt deze cultuur tot terughoudendheid bij indieners uit vrees de relatie met de overheid on-der druk te zetten, en tot grote terughoudendheid bij ambtenaren die 'hun' docu-menten onder zich willen houden.

Verzoeken worden vrij smal en slecht gefundeerd ingediend. Overheden antwoorden zeer traag, en wei-geren puur om tijd te rekken wetend dat verzoekers gaande een procedure vaak afhaken. De Wob zelf kent te veel en vooral te vage weigergronden die bovendien door recente verbouwin-gen in de wet zeer ingewikkeld geworden zijn. De Wob is al lang geen lekenwet meer.

Tot zeer recent was er echter een zekere inzage praktijk. Rond de duizend verzoeken per jaar bij lande-lijke overheden waarvan ongeveer 15% gehonoreerd wordt op basis van het verzoek; een percentage dat na bezwaar stijgt tot 35.

Recent, al dan niet toevallig samenhangend met de komst van de kabinetten Balkenende, wordt er meer geweigerd en wordt dat zelfs gedekt door rechters als de zaken in beroep en hoger beroep komen. Er waart een nieuwe wind. Een wind dwars op die in de ons omringende landen en mede daarom ook niet, althans voor een groot deel niet, te verklaren door de ook aanwezige trend naar een more secretive society als gevolg van de terreurdreiging.

Er is meer aan de hand. De belangen van de bewijs- en rechtzoekende burger, van de voedsel-, onder-wijs- en zorgconsument die in een privatiserende wereld met steeds meer persoonsgebon-den budgetten en voorzieningen zelf moet gaan shoppen lijken in de politieke werkelijkheden van parlementen en nota's prominent aanwezig, maar in de juridische wereld steeds minder.

Daar waar VWS bij monde van de minister en de inspectie keer op keer gegevens over zieken-huisinfec-ties noemt als voorbeeld van openbaar te maken data, laat de minister tegelijkertijd de landsadvocaat in een Wob-zaak exact over dit gegeven tegen pleiten. Dat gebeurde altijd al enigszins, maar sinds kort én met verve én met succes bij de rechters.

Het is hoog tijd voor een balans. De Wob bestaat 25 jaar. In de landen om ons heen en in de EU neemt de transparantie de laatste jaren toe soms zelfs met waarlijk rasse schreden; hier neemt hij plots af.

De cultuur moet tegen het licht en de Wob en de Wob-instructies moet gesleuteld worden zodat Neder-land weer kan aanhaken bij het Europese en Angelsaksische gemiddelde.

Waar en door wie wordt de Wob gebruikt

De Wob is een belangrijk goed. Het geeft de burger zelf, naast de parlementaire controle via de volksver-tegenwoordigers, de mogelijkheid het beleid te controleren of de totstandkoming er van te reconstrueren.

De burger kan zelf met de Wob in de hand, zo luidt de bedoeling achter de wet, de extra-parlementaire controle invullen. Zelf een reconstructie maken van het beleid op basis van toegang tot documenten. Bij de Wob gaat het, net als bij de parlementaire controle om controle achteraf, met als belangrijke toevoe-ging: zo dicht mogelijk op real time.

De pers, belangenbehartigers, onderzoekers, zij allen maken gebruik van de Wob om een of meer lagen documenten onderliggend aan de door de overheid zelf actief openbaar gemaakte op te vragen.

In grote maatschappelijke kwesties zoals rampen; de kwaliteit in het onderwijs; fraude- en declaratie-zaken; reconstructie van veiligheidskwesties; de omvang van de wapenhandel via Nederland; inspectie-gegevens en hun kwaliteit; de problematiek rond handhaving, en zo meer blijkt keer op keer dat burgers, vooral journalisten, via de Wob inzichten aandragen die via de parlementaire controle tot dan toe niet aan de orde kwamen.

Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Bijlmerramp; de vuurwerkramp in Enschede; de Molukse treinkapingen; de eventuele komst van Öcalan naar Nederland; extreem rechts binnen Dutchbat; fricties binnen Defnsie over geweldsinstructies; wapenleveranties aan en via Israel, Pakistan en

India; schoolprestaties; slaagcijfers autorijscholen; bijklussende journalisten; emolumentenvergoedingen. In al die zaken werden via de Wob documenten openbaar die tot dan toe in de parlementaire behandeling onzichtbaar waren.

Nederland van voorhoede naar heksesluiter

Nederland en de Wob blijkt een merkwaardige combinatie met tegenstrijdige elementen.

Als een van de eersten een Wob

Zo behoort Nederland tot de landen die als eerste de openbaarheidsregeling in een wet vastlegden, 1 mei 1980.

Wereldwijd voerden een tiental landen dit soort wetten rond het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw in. De Verenigde Staten liepen in deze beweging voorop, hun Freedom of Information Act stamt al uit 1966. De absolute koploper is echter Zweden. Dat land kende toen letterlijk al twee eeuwen, 1766, de Freedom of the Press Act die de toegang tot overheidsdocumenten regelt.

In deze eerste golf landen met openbaarheidswetgeving zitten verder: Australië 1982, Canada 1983, Columbia 1985, Denemarken 1985, Nieuw-Zeeland 1982, Noorwegen 1970 en Oostenrijk 1987.

Na dit golfje gebeurt er tot begin jaren negentig weinig. Tegen de eeuwwisseling ontstaat een tweede golf waarin een vijftigtal landen tot wetgeving op dit gebied komt. Enkele voor Nederland relevante landen: België 1994, Duitsland 2004 [!], Italië 1990, Spanje 1992 en het Verenigd Koninkrijk 2005 [!]. Nog opvallender dan de late wetgeving in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk is dat Frankrijk, en bijvoorbeeld ook Luxemburg en Zwitserland nog steeds geen wetgeving inzake openbaarheid kennen.

Maar die wet wordt amper gebruikt

Nederland is er weliswaar vroeg bij, maar het blijkt dat de burger de wet amper hanteert. Bij invoering in 1980 maakte minister Rood een conservatieve schatting gebaseerd op de Amerikaanse praktijk, daarbij kwam hij tot vijftig Wob-ambtenaren per departement. In de jaren tachtig bleken er niet meer dan één à twee per departement nodig. Nu is er geen enkel departement met meer dan vijf Wob-ambtenaren, eerste en tweede lijn tezamen.

In cijfers: In de jaren tachtig van de vorige eeuw zijn bij alle departementen en rijksdiensten tezamen enkele honderden Wob-verzoeken ingediend. De jaren negentig geven een snelle groei te zien. Vanaf midden jaren negentig ligt het aantal vrij stabiel rond de 1000 per jaar [Universiteit van Tilburg kwam voor 2002 in haar Wob-evaluatie op 1043 Wob-verzoeken].

Let wel dit slaat niet op lagere overheden en op bijvoorbeeld Zbo's en het gaat bij al deze getallen om minima. Er is namelijk geen centrale registratie en Nederland kent geen notificatie. Dit laatste is overigens ook bij het Wobben een probleem, meer hierover verderop.

Weinig openbaarheid in Nederland

De poldercultuur verstikt de openbaarheid zowel bij de verzoekers als bij de verweerders. De nationale consensuspolitiek, de overlegcultuur maken dat er eerder gepolderd dan gewobd wordt. Belangenbehartigers zijn bijvoorbeeld bang dat ze de polder op scherp zetten als ze naast de overleggen met overheden ook gaan Wobben. De pers vreest dat ze geen nieuwtjes meer vernemen als ze al te penetrant gaan Wobben. Aan de andere kant blijkt het Wobben door de manier waarop de overheid er mee omgaat bepaald niet gestimuleerd te worden.

Nog steeds worden binnenkomende Wob-verzoeken gezien als extra werk, er wordt vertraagd, in eerste fase onrechtmatig althans onbehoorlijk geweigerd, en zo meer. Verder wreekt zich dat de archiefhuishouding zeer beneden peil is. Zeer vaak is er geen sprake van de 'goede en geordende' bewaring en ontsluiting die de Archiefwet voorschrijft. Bovendien is een probleem dat door ontbreken van notificatie voor niemand, niet voor de verzoeker maar ook niet voor de behandelend ambtenaar, zichtbaar is welke documenten er inzake de vraag of een onderwerp bestaan.

Enorme verslechtering sinds de kabinetten Balkenende

Toch is er, tot de kabinetten Belkenende, een periode van dik tien jaar waarin sprake is van een zekere inzagepraktijk op basis van de Wob, weliswaar minder omvangrijk en minder slaagrijk als bedoeld en door wetgever verwacht, maar toch.

Sinds de kabinetten Balkenende zijn we echter met rappe schreden onderin de achterhoede beland. Zo-wel absoluut als relatief. Enerzijds worden steeds meer categorieën stukken afgeschermd, anderzijds is er in de landen om ons heen een trend naar én meer openbaarheidsverzoeken én meer openbaarheid.

Er wordt meer geweigerd

Documenten rond strafzaken worden door justitie geweigerd verwijzend naar de Wet bescherming

per-

soonsgegevens [Wbp] die de Wob opzij zou drukken. Dit is een visie die door het College bescherming

persoonsgegevens verworpen wordt, maar intussen wel leidt tot reeks afgewezen verzoeken. Sinds 1996 zijn inspectiegegevens onder de Wob toegankelijk. Sinds december 2004 door Raad van State uitspraken, onder meer in de al aangehaalde zaak over ziekenhuisinfecties, niet meer. Althans als deze uitspraken trendsettend worden.

Zo is nu zelfs een zaak van 7.000 voedselconsumenten om toegang tot informatie over residuen in voedsel afgewezen. Dit gebeurt dwars door het verdrag van Aarhus heen, dat daarmee letterlijk 2 dagen na de inwerkingtreding tot dode letter verklaard is.

De Wbp en het verdrag van Aarhus maken de Wob zeer ingewikkeld. De Wbp en naar te vreezen valt ook het verdrag van Aarhus worden aangegrepen om verzoeken ingewikkelder, trager en weigerachtiger te beantwoorden.

De termijnen

Veel verzoekers haken af door de trage manier waarop Wob-verzoeken behandeld worden. Enerzijds zegt dit iets over verzoekers [en hun cultuur] anderzijds beoogt de Wob zoveel mogelijk real-time toegang mogelijk te maken.

De wettelijke beantwoordingstermijn is 14 dagen met, indien gemotiveerd wordt, eenmaal het recht op 14 dagen verdaging voor de overheid. In de praktijk betekent dit dat in ruim 90% van alle Wob-zaken op dag 28 nog geen antwoord binnen is.

Dit wordt door ambtenaren geweten aan: capaciteit, beslislijnen en ook aan het ontbreken van notificatie en het niet in goede en geordende staat zijn van de archieven.

De oplossing is niet dit aanpakken, maar bovenop de verdagingstermijn nu in de wet ook een verlenging met 28 dagen op te nemen. Dit betekent dat verzoeken eerst na 56 dagen beantwoord hoeven te zijn.

Dit is de dood aan de openbaarheid. Het is gewoon een feit dat openbaarheid vooral dan een rol speelt als de informatie nog in het actuele debat een rol kan spelen. Wordt er eerst na twee maanden geantwoord dan is er al een probleem, zeker als daarna ook nog een bezwaarronde nodig is want dit kost nog dik een kwartaal extra.

Dit tijdsaspect is zeer cruciaal. Vele verzoekers stoppen omdat de informatie die los kan komen toch niet meer te gebruiken is, dit geldt voor zowel journalisten als belangenbehartigers. De eersten zien dat de actualiteit of de nieuws waarde inmiddels verdampt is; de tweeden zijn inmiddels al diverse onderhandelingsrondes verder.

Bovendien hoeft het niet zo lang te duren als er maar voldoende ambtenaren zijn, als het archief maar op orde is en als er notificatie is. Zie bijvoorbeeld hieronder hoe het nu in het Verenigd Koninkrijk loopt.

Kleine vergelijking met buitenland

In het Verenigd Koninkrijk waar pas sinds 1 januari 2005 een Freedom of Information Act: FOIA bestaat, zijn per 1 maart 2005 al meer documenten openbaar gemaakt dan in 25 jaar Wobben in Nederland. Om precies te zijn: er zijn meer dan 50.000 van de meer dan 100.000 verzoeken die op 1 januari ingediend werden gehonoreerd. Dat is in twee maanden ongeveer tien keer zoveel als in 25 jaar Wobben in Nederland! In het Verenigd Koninkrijk zijn er nu al enkele duizenden FOIA-ambtenaren, speciaal daartoe opgeleid, in Nederland na 25 jaar enkele tientallen.

In Bulgarije zijn enkele tientallen access professionals actief naast tientallen journalisten die regelmatig Wobben. In Nederland zijn er hooguit anderhalve access professional en misschien tien journalisten die ietwat regelmatig Wobben.

In de VS zijn er op federaal niveau rond de 2,5 miljoen FOIA requests per jaar; enkele tientallen in de federale FOIA's gespecialiseerde advocatenkantoren; en alleen al op federaal niveau rond de 5.200 ambtenaren belast met uitvoering de FOIA.

Knelpunten en verbetervoorstellen

De knelpunten die in voorgaande aan bod kwamen zijn in een viertal groepen in te delen:

A - De Wob zelf, de wettekst [minus de uitzonderingsgronden]

B - De Wob, de uitzonderingsgronden

C - Het kleiner worden van de Wob [en de parlementaire democratie]

D - De ambtenarencultuur

Hieronder zullen binnen iedere groep de knelpunten in twee categorieën behandeld worden: de urgente en de minder urgente. De eerste groep behoeft onmiddellijk actie. In beide groepen zijn

de knelpunten voorzien van verbetervoorstellen.

A - De Wob zelf, de wettekst zelf [minus de uitzonderingsgronden].

Termijnoverschrijdingen

De Wob beoogt extra-parlementaire controle mogelijk te maken, en wel: zo veel mogelijk real-time. Gelet op actualiteit, de bederfelijkheid daarvan, de haast bij de belangrijkste gebruikers van de Wob, journalisten maar ook andere controleurs van het publieke domein, is de Awb antwoordtermijn voor bestuursorganen van 14 dagen met eenmaal het recht op verdaging met 14 dagen al een ernstige handicap. [Bij complexe zaken geldt daarenboven sinds kort een extra uitstel met nog eens 28 dagen.]

De werkelijkheid leert dat bestuursorganen in minder dan 10% van alle Wob-verzoeken antwoorden binnen die maximumtermijn van 28 dagen. In ruim 90% van alle Wob-verzoeken overtreedt de overheid door de trage beantwoording de wet.

Verbetervoorstel

De formatie van Wob-ambtenaren en de postroutering naar hen en hun mandatering verbeteren.

Verbetervoorstel

De methodiek van de Wob [en Awb] is nu dat geen antwoord op dag 28 dient opgevat te worden als een afwijzing van het verzoek.

Op het eerste oog lijkt de omkering een ideale oplossing: geen antwoord op de vervalddag betekent honorering van het verzoek. Enkele Wob-stelsels kennen deze constructie, o.a. de Euro-Wob. De praktijk leert dat dit niet automatisch een afdoende oplossing is want vlak voor de vervalddag worden in die stelsels gewoon blind afwijzingen verzonden.

Verbetervoorstel

Een boete, eerder al eens binnen de PvdA gesuggereerd, van bijvoorbeeld 25,00 euro per dag overtreding vanaf de vervalddatum, kan wonderen verrichten.

Verbetervoorstel

Ook een goede invalshoek is de koppeling aan het arbeidsrecht, waardoor de brug ontstaat naar aanspreken van de verantwoordelijke ambtenaren t/m reprimandes, boetes en meer.

Containerbeslissingen

Vaak worden in een verzoek meerdere documenten opgevraagd die zich verschillend verhouden tot de uitzonderingsgronden. Toch volgt bijna even vaak een beslissing waarin al die documenten op één hoop onder één set uitzonderingsgronden geweigerd worden. De jurisprudentie verbiedt dit.

Verbetervoorstellen

Instructies aan Wob-ambtenaren verbeteren. Sanctiemogelijkheden aanbrengen.

Doorgeleiding

Doorgeleiding wordt indien er niet expliciet om gevraagd wordt bijzonder vaak vergeten, behalve indien het uitkomt om de zwarte piet bij een ander bestuursorgaan te leggen, dan wel om via deze weg de behandeling van een verzoek te vertragen.

Verbetervoorstellen

Instructies aan Wob-ambtenaren verbeteren. Sanctiemogelijkheden aanbrengen.

Sanctieloosheid

Termijnoverschrijding, onjuist-oneigenlijk-onrechtmatig gebruik van de uitzonderingsgronden, te ruig anonimiseren, niet doorgeleiden, allemaal complicaties die materieel sanctieloos door de overheid te hanteren zijn.

De enige sanctie is in bezwaar gaan, maar dat kost de verzoeker een kwartaal. Over dat bezwaar een voorlopige voorziening aan vragen bij de rechter is in de praktijk alleen zinnig indien er geen zg. kortsluiting ontstaat; en is eigenlijk van de gekke. Een burger moet kunnen bouwen op zijn overheid en niet op kosten [griffiekosten] gejaagd worden in zijn pogingen de overheid zich heus te laten gedragen.

Verbetervoorstellen

Reeksen sanctieconstructies ontwerpen want overheden blijken ook inzake de correcte toepassing da Wob structureel hardleers. Bijvoorbeeld:

- boete per dag termijnoverschrijding
- boete onjuist-oneigenlijk-onrechtmatig gebruik van uitzonderingsgronden
- boete bij te ruig anonimiseren
- boete bij niet doorgeleiden
- arbeidsrechtelijk aansprakelijk kunnen stellen van de betrokken ambtenaren

Bij bezwaar de mogelijkheid voor marginale behandeling [hoorcie vs bezwaarcie]

Bestuursorganen kunnen onder de Awb vrij kiezen hoe ze een bezwaar behandelen. Dat kan met een hoorcie of met een bezwaarcie. De ervaring leert dat die hoorcie in hoge mate fop is. BZK, Justitie, Financiën doen b.v. standaard hoorcie, net als b.v. Amsterdam en Utrecht. Defensie, OC&W, VWS doen het via bezwaarcie, net als b.v. Rotterdam en Breda.

Verbetervoorstellen

De figuur van hoorcie dient voor Wob-verzoeken verboden te worden wegens het te marginale karakter van de bestuurlijke heroverweging en omdat in Wob-zaken amper speelt waar de figuur van hoorcie voor bedoeld is, namelijk helder krijgen wat de burger bedoeld.

Het BA-vereiste [bestuurlijke aangelegenheid]

In de interpretatie van bestuursorganen van Wob art. 3 moet een verzoeker de BA van zijn onderwerp in het verzoek aangeven. Hier is gesteggel over mogelijk, maar los hiervan: gelet op de definitie van BA is het eigenlijk ten principale onmogelijk dat zich bij of onder een bestuursorgaan documenten bevinden die niet in relatie tot een BA staan. Met andere woorden dit BA-vereiste is inhoudelijk en juridisch loos en slechts een chicane.

Verbetervoorstellen

Dit vereiste dient te vervallen.

Motiveringsbeginsel

Vaak blijft een motivering van de weigering achterwege. Dit betekent dat een verzoeker met lege handen staat. Enerzijds inhoudelijk anderzijds in verband met het in bezwaar gaan. Daarnaast is volgens de Awb een motiveringsloze weigering in juridische zin geen weigering en daarmee gelijk te stellen aan een fictieve weigering tot antwoorden.

Verbetervoorstellen

Instructies aan Wob-ambtenaren verbeteren. Sanctiemogelijkheden aanbrengen.

Vraagsturing

De Awb gaat uit van de vraagsturing van het verzoek. Keer op keer blijkt dat geantwoord wordt op basis van een door het bestuur uit het verzoek gedestilleerd idee. Er worden b.v. 4 of 44 vragen gesteld en vervolgens wordt er geantwoord op basis van wat volgens het orgaan het onderwerp is.

Het antwoordt luidt dan: in het kader van onderwerp x hebben we aangetroffen de volgende collecties.

Dit is meervoudig onjuist. In het traject van die 4 of 44 vragen naar onderwerp x kunnen allerlei aspecten verloren gaan. Door dat herinterpreteren wordt toegedacht naar dat wat bij of onder het eigen orgaan ligt waardoor doorgeleiding teveel buiten beeld raakt.

Nog belangrijker is dat niet beslist hoort te worden op basis van wat aangetroffen is, dus op basis wat in het kader van het bedachte onderwerp ergens ligt, maar op basis van wat gevraagd wordt én dat inzake dat wat niet aangetroffen wordt een inspanningsverplichting geldt die kan betekenen dat de breedte en de diepte van de zoekslag uitgebreid moet worden dan wel dat tot doorgeleiding overgegaan moet worden.

Verbetervoorstellen

Instructies aan Wob-ambtenaren verbeteren. Sanctiemogelijkheden aanbrengen.

Kopiekosten

Er is een tarievenbesluit voor de Rijksoverheid voor kopiekosten voor verstrekkingen in het kader van de Wob. Dit besluit kent als sleutelbegrip de term kostprijs en bepaald de prijs op € 0,30 per kopie.

Er ontstaan toenemend problemen op dit vlak. Op de eerste plaats hebben lagere overheden soms zeer afwijkend hogere tarieven, soms vastgelegd in legesverordeningen [!]. Het kan hier oplopen tot meer dan een euro per kopie.

Verder wordt het begrip kostprijs steeds vaker opgerekt. Zo wordt soms zoektijd in rekening gebracht, of b.v. de tijd die het kost om software aan te brengen die een digitale verstrekking onwiltzikbaar maakt. Op de eerste plaats is dit technisch gezien onmogelijk, want ook dat is weer wijzigbaar; op de tweede plaats dient de overheid niet zo wantrouwend met verzoekers om te gaan; op de derde plaats is dit raar want de klassieke papieren verstrekkingen waren altijd al wijzigbaar; op de vierde plaats gaat het hier soms om bedragen die in de tienduizenden euro's lopen.

Verder gloort de gedachte bij bestuursorganen om het kostprijsbeginsel te gaan vervangen door het extractieprijbeginsel: een ramp.

Verbetervoorstellen

Nieuw tarievenbesluit voor alle overheden, voor alle Wobse verstrekkingen, voor alle vormen van verstrekking op basis van kostprijsbeginsel.

[Met expliciet aandacht voor commerciële verstrekkingen van databestanden en

halffabrikaten aan het bedrijfsleven; ingewikkeld probleem!]

B - De Wob zelf, de uitzonderingsgronden

Te veel en te vage uitzonderingsgronden: inleiding

De Wob kent 14 uitzonderingsgronden. Dat is gewoon teveel. Teveel vanuit de rechten van de burger gezien; teveel vanuit de hantering van de Wob; teveel voor de ambtenaren die ermee moeten werken.

Bovendien zijn ze te vaag en overlappend. Als een ambtenaar het niet meer weet, of de opdracht krijgt hoe dan ook te weigeren dan worden bij voorkeur 10.1.d, 10.2.e, 10.2.g en 11.1 te hulp geroepen. Het privacy begrip wordt opgerekt; ieder nadeel dat openbaarheid met zich mee kan brengen promoveert tot onevenredig nadeel want dan is het een weigergrond en ieder document blijkt te bestaan uit persoonlijke beleidsopvattingen.

Daarenboven geldt voor milieu-informatie sonds kort een afwijkend regime, dat moet weliswaar moet gaan leiden tot een liberaler verstrekingsbeleid, maar dat nogal warrig door de bestaande wettekst heenge-weven is.

Verbetervoorstellen

Het hele systeem van uitzonderingsgronden moet op schop: minder uitzonderingsgronden; heldere omschrijvingen; geen overlap; goede uniforme uitvoeringsinstructies, enz. Hieronder per uitzonderingsgrond voorstellen.

De absolute uitzonderingsgronden

Art. 10.1.a De eenheid van de Kroon

Hieronder worden geweigerd documenten inzake een drietal onderwerpen:

1. Ministerraad/regering. Er is geen enkele reden voor het bestaan van een aparte uitzonderingsgrond voor dit type documenten. Laat staan dat dit een absolute uitzonderingsgrond zou moeten zijn. Menigmaal zijn documenten aanvankelijk geweigerd onder deze grond door overheden met en zonder tussenkomst van de rechter openbaar gemaakt. Met andere woorden deze uitzonderingsgrond is al relatief geworden. En verder valt niet in te zien waarom de uitzonderingsgronden van art. 10.2 niet voldoende zijn.

Verbetervoorstel

Uit oogpunt van logica in wetopbouw kan art 10.1.a betreffende ministerraad/regering vervallen

2. Koninkrijksrelaties. Diplomatieke documenten inzake buitenland en organen als EU en VN worden geweigerd onder de relatieve uitzonderingsgrond 10.2.a. Niet valt in te zien waarom dit zelfde type documenten maar dan voor verkeer binnen het Koninkrijk onder een eigen en zwaardere uitzonderingsgrond zouden moeten vallen.

Verbetervoorstel

Uit oogpunt van logica in wetopbouw en vanwege proportionaliteit kan art 10.1.a betreffende Koninkrijksrelaties vervallen

3. Koningshuis. Dat het prive-handelen van het koningshuis niet via de Wob openbaar hoeft te worden is logisch, maar dit verlangen wordt al bediend door Wob art. 10.2.e. Dat voor het overige een aparte uitzonderingsgrond zou moeten bestaan is niet te volgen en stelt een democratisch gebrek, zeker sinds het Kabinet der Koningin eenduidig onder de premier geplaatst is. Verder valt bijvoorbeeld niet te verdedigen dat democratie en openbaarheid inzake watermanagement of aansturing IOC-delegatie een stap terugdoen omdat de kroonprins deze taken vervult.

Verbetervoorstel

Uit oogpunt van logica in wetopbouw en vanwege proportionaliteit kan art 10.1.a betreffende Koningshuis vervallen

Resumerend Wob art. 10.1.a dient opgeheven, subsidiair relatief worden dan wel ondergebracht te worden bij de al bestaande relatieve uitzonderingsgronden van Wob art 10.2

Art. 10.1.b De veiligheid van de Staat

Deze uitzonderingsgrond lijkt voor zich te spreken. Echter de jurisprudentie heeft hem relatief gemaakt door wel de factor tijd in wegingen mee te nemen.

Verder wordt deze uitzonderingsgrond nogal opgerekt. Nu er sprake is van terreurdreiging wordt veel dat algemeen politie, justitie maar ook bijvoorbeeld infrastructuur gerelateerd is onder deze uitzonderingsgrond geweigerd.

Verbetervoorstel

Deze uitzonderingsgrond moet een relatieve worden en er moeten instructies opgesteld worden over hoe breed het begrip veiligheid van de staat opgevat mag worden

Resumerend Wob art. 10.1.b dient relatief te worden

Art. 10.1.c Bedrijfs-/fabricagegegevens vertrouwelijk bij de overheid

Deze uitzonderingsgrond is gebruikt om overeenkomsten en deals tussen overheid en bedrijfsleven af te schermen. Dit is door rechters relatief gemaakt wat toch diverse malen leidde tot verstrekking. Bovendien is het is zeer de vraag of de Wob dat type overheidshandelen, dat type afschermen zou moeten faciliteren.

Verder blijkt uit het verdrag van Aarhus dat inzake milieuinformatie deze grond niet meer gebruikt mag gelden. Er is geen enkele reden waarom dat niet voor alle informatie zou kunnen gelden.

Verbetervoorstel

In het verlengde van Aarhus deze grond opheffen, subsidiair relatief maken.

Resumerend Wob art. 10.1.c dient opgeheven dan wel relatief te worden

Art. 10.1.d Persoonsgegevens zoals bedoeld in Wbp

Deze uitzonderingsgrond wordt steeds meer gebruikt om losse persoonsgerelateerde gegevens te weigeren. Dat is oneigenlijk gebruik en bovendien strijdig met de op art. 10.2.e ontstane overvloedige juris-prudentie die stelt dat informatie gerelateerd aan het beroepshalve functioneren openbaar dient te zijn.

Verbetervoorstel

Er moeten uitvoeringsinstructies komen die helder maken dat deze uitzonderingsgrond slechts voor persoonsregistraties en -registers geldt. Voor losse persoonsgebonden informatie dient louter art. 10.2.e te gelden.

Resumerend Wob art. 10.1.d dient alleen voor registraties te gelden en dus niet meer voor losse persoonsgebonden informatie, daarvoor geldt Wob art 10.2.e.

Relatieve weigergronden

Art. 10.2.a Diplomatie

Menigmaal worden documenten geweigerd omdat er een link is naar buitenland of internationale lichamen. Dat is onjuist.

Verbetervoorstel

Voor het geval een verzoek diplomatieke aspecten bevat dient er de plicht te komen contact met dat betreffende buitenland of internationale lichaam op te nemen; dient het verzoek actief daaraan doorgeleid te worden; en dient bewerkstelligd te worden dat inzake die diplomatieke aspecten overeenkomstig de bij die derde partij geldende richtlijnen beslist wordt.

Dit alles binnen de normale termijn van 14+14 dagen.

Resumerend Wob art. 10.2.a dient een actieve doorgeleidingsplicht te krijgen

Art. 10.2.b Economische en financiële belangen van Staat

Functioneert redelijk en maakt controle achteraf mogelijk. Er is één probleem: sommige projecten bijvoorbeeld grotere PPS-constructies rond bijvoorbeeld infrastructuur hebben de neiging zich over jaren soms decennia uit te smeren. Worden dit soort projecten niet in mootjes gehakt dan kan het dus letterlijk jaren duren eer er sprake is van 'achteraf'. Dit stelt een democratisch gebrek en dat merken volksvertegenwoordigers en Wobbers. Beiden worden menigmaal in de wacht gezet omdat er nog geen finale afronding is.

Verbetervoorstel

Deze verbetering is alleen buiten de Wob te realiseren. Bij grotere projecten moet voorkomen worden dat de zg. 'stropigheid van bestuur' optreedt. Dit kan door vooraf tussentijdse toetsings-momenten in te bouwen. Op zulke momenten kunnen gekozenen en Wobbers hun controle 'ach-teraf' betreffende het traject tot dan invullen.

Resumerend Wob art. 10.2.b dient ook een tussentijdse werking te krijgen

Art. 10.2.c Lopende opsporing en vervolging van strafbare feiten

Deze uitzonderingsgrond dient zijn werking te verliezen na de finale afronding van de lopende opsporing zoals gold tot de komst van Wob art. 10.1.d in 2001. zie ook aldaar.

Verbetervoorstel

Wob art 10.1.d dient niet te gelden inzake individuele cases; deze uitzonderingsgrond dient weer zijn oorspronkelijke werking te krijgen.

Resumerend Wob art. 10.2.c dient -feitelijk- weer in werking te treden

Art. 10.2.d Inspectie, controle en toezicht door de overheid

In 1996 ontstond de jurisprudentie die inspectie, controle en toezicht gegevens openbaar maakte

onder de Wob [minus de methodiek van vergaring van die gegeven]. Acht jaar lang werden reeksen inspectiegegevens openbaar. Menigmaal werd de jurisprudentie zelfs opgerekt. In 2004 heeft de afdeling rechtspraak van de Raad van State deze documenten echter weer op slot gedaan. Dit is uiterst merkwaardig: er zijn geen nieuwe ontwikkelingen; acht jaar toegang heeft niet geleid tot complicaties, sterker nog overheden maken nu vaak zelf actief dit type gegevens openbaar, althans op de plekken waar eerst geWobd werd; en in buitenland zijn nu juist dit type gegevens de eerste die momenteel openbaar worden.

Verbetervoorstel

Deze uitzonderingsgrond dient verbouwd te worden en wel zodanig dat de inspectie, controle en toezicht methodiek een relatieve weigergrond wordt, maar dat de data en de bevindingen niet meer weigerbaar zijn.

Resumerend Wob art. 10.1.d. beperkt tot afschermen van methodiek

Art. 10.2.e Privacy en derdenbescherming

Deze uitzonderingsgrond mag alleen het prive handelen van natuurlijke personen afschermen. Toenemend wordt hij, ondanks overvloedige jurisprudentie, ook voor het afschermen van beroepshalve functioneren gebruikt en tegelijkertijd wordt hij deels uitgehold door de werking van 10.1.d

Verbetervoorstel

Analoog aan opmerkingen bij 10.1.d

Resumerend Wob art. 10.2.e mag beroepshalve aspecten niet afschermen

Art. 10.2.f Voorkoming van voorkennis

No comment

Art. 10.2.g Voorkoming onevenredige bevoor- of benadeling

Dit betreft de met afstand meest misbruikte uitzonderingsgrond. Deze grond stelt puur sec dat de Wob allerlei nadelen mag veroorzaken. Één vorm van nadeel mag echter niet: onevenredig nadeel. Nagenoeg iedere keer als deze grond ingezet wordt, wordt er enig nadeel benoemd of veronderstelt, maar dat is volstrekt te mager. Slechts een goed onderbouwd verhaal onder ONEVENREDIG nadeel maakt een kans.

In de praktijk betekent inzet van deze grond, doorgaans dus onrechtmatige inzet, dat een verzoeker in bezwaar zal moeten en daar zeer zeer waarschijnlijk zal winnen. Dit kost keer op keer echter een kwartaal extra en dat is strijdig met de bedoeling van Wob en Awb

Verbetervoorstel

Veel betere instructies voor Wob- en andere beslisambtenaren én gelet op de ernst en omvang van het ambtelijk misbruik van deze uitzonderingsgrond een koppeling tussen onjuist gebruik van deze grond en het arbeidsrecht. Zodat sancties naar de betreffende ambtenaar mogelijk worden.

Resumerend Wob art.10.2.g mag alleen voor ECHT onevenredig nadeel gebruikt

Art 11 Beperkingen

Bij de beperkingen kan geweigerd worden op 'intern beraad' en 'persoonlijke beleidsopvattingen'. 'Intern beraad' en 'persoonlijke beleidsopvattingen' beogen het vrije denken binnen de overheid te dienen. De gedachte is dat dit niet meer mogelijk is als openbaar wordt hoe het brainstormen en de besluitvorming verliepen. Deze gedachtengang getuigt van een volstrekt misplaatst en niet onderbouwd angstgevoel en stelt bovendien een democratisch gebrek.

Verbetervoorstellen

Er is geen enkele reden waarom deze beperkingen zouden moeten bestaan, subsidiair is er geen reden als ze bestaan waarom ze niet een gewone relatieve uitzonderingsgrond zijn [wat veel hanteerbaar is omdat dan technieken als werken met subsidiair, witting en samenvatting wel gelden die voor beperking niet of amper gelden.]

Resumerend Wob art. 11 kan weg dan wel subsidiair te verhuizen naar art. 10.2

C - Het kleiner worden van de Wob [en de parlementaire democratie]

PPS

Grote infrastructuur- of stadsvernieuwingsprojecten worden steeds meer in PPS constructies gegoten waarbij impliciet of expliciet vertrouwelijkheid overeengekomen wordt.

Verbetervoorstellen

Deze constructies dienen zich zo in te richten dat parlementaire en extra-parlementaire controle hun werking behouden.

Dit betekent dat er GEEN algehele vertrouwelijkheid kan gelden EN dat langerdurende projecten in moten gehakt dienen te worden waardoor op meerdere momenten beide controle mechanisme hun 'controle achteraf' functie kunnen invullen zonder tot St. Juttemis te moeten wachten.

[Die ook opmerkingen bij Wob art. 10.2.b.]

ZBO's, Autoriteiten

Gedragen zich graag als niet wobbabel.

Verbetervoorstellen

Gewoon expliciet onder de Wob plaatsen.

Quasi-non-bestuursorganen zoals IPO / VNG / NPI / Arbodiensten / en zo meer

Het is in onder bestuursorganen en ZBO's om constructies voor onderling verkeer en overleg te bedenken en dan te doen alsof die constructies geen bestuursorgaan zouden zijn.

Verbetervoorstellen

Gewoon expliciet onder de Wob plaatsen.

Publieke taak door private organisaties; wet- en regelgeving uitvoerend

Zodra een orgaan belast is met uitvoering van wet- en regelgeving dienen die taken, en dus de daaraan gerelateerde documenten, onder de Wob [en onder de parlementaire controle] te vallen.

Verbetervoorstellen

Gewoon expliciet onder de Wob plaatsen.

Privaatrechterlijke organisaties voor zover met openbaar gezag bekleed

Zodra een orgaan belast is met uitvoering van wet- en regelgeving dienen die taken onder de Wob te vallen [en onder de parlementaire controle].

Verbetervoorstellen

Gewoon expliciet onder de Wob plaatsen.

Bijzondere regelingen en diverse lex speciali kunnen boven de Wob staan

Steeds vaker wordt de Wob opzij gedrukt.

Verbetervoorstellen

Alle regelingen buiten de Wob om van lagere orde verklaren en slechts die bijzondere toestaan die in de Wob zelf genoemd worden, dit zou dan moeten gebeuren voor bijvoorbeeld de Wiv, de Wvo, de Wbp en delen van de Awr.

Wob wijkt voor Euro-Wob

NL hanteert en tegenstelling tot Zweden een zeer uitgebreide werking voor de Euro-Wob. Zo worden:

- passages in NL documenten inzake EU-regelgeving alvorens daarover te beslissen aan de EU voor-

voorgelegd om die overeenkomstig de EU Wob daarover te laten beslissen.

- EU documenten in NL worden indien onder de NL Wob opgevraagd niet op basis van die NL Wob

verstrekt of geweigerd, maar het verzoek wordt doorgeleid naar de EU Wob. Onjuist want de NL Wob

gaat uit van het vindplaatsbeginsel en discrimineert niet naar status en herkomst van een document.

In feite erkent deze handelwijze het eigendomsbeginsel dat onder de Euro-Wob ligt en geeft een deel

van de NL jurisdictie, van de NL juridische souvereiniteit op. Deze merkwaardige gang van zaken wordt

gedekt door de Raad van State.

Verbetervoorstellen

De werking van de Euro-Wob dient bij de landsgrenzen te stoppen. NL is juridisch nog soeverein [itt tot de NL Raad van State vindt de Zweedse dat ook].

Privatiseren

Nutsbedrijven en zo meer privatiseren. Dit betekent dat parlementaire controle stapje terug doet, maar ook de extra-parlementaire controle, Wob genaamd.

Verbetervoorstellen

Daar waar publieke controle is, of daar waar gemengde situaties met deels privaat deels publiek bestaan dienen de private lichamen 'Wob-volgend' te zijn.

D - Ambtenarencultuur en openbaarheid

Extra werk

Nog steeds vinden veel overheidsorganen een Wob-verzoek extra werk.

Verbetervoorstellen

Instructies aan, formatie en positie van Wob-ambtenaren verbeteren. Sanctiemogelijkheden aanbrengen.

Dralen

De wet schrijft voor dat verstrekt moet worden zodra beschikbaar.

Verbetervoorstellen

Instructies aan Wob-ambtenaren verbeteren. Sanctiemogelijkheden aanbrengen.

Postroutering, mandatering en hiërarchie

Het kan tot 8 dagen duren eer een verzoek bij hetzij de Wob-ambtenaar, hetzij de behandelend ambtenaar is. Dit staat nogal op gespannen voet met beantwoording binnen 14 dagen.

Regelmatig dwalen Wob-verzoeken dagen, weken en soms zelfs maanden eer ze op een plek terecht komen die bevoegd is ze te behandelen.

Na een conceptbeslissing begint een parafencircuit, waar b.v. halverwege besloten wordt de zaak ook nog even voor te leggen aan Wob-ambtenaren van de tweede lijn [bedoeld voor de bezwaarprocedure] waardoor zo een concept beslissing kilometers aflegt alvorens op de post te gaan.

Verbetervoorstellen

Instructies voor postkamers dat deze niet alleen selecteren op inhoud [waardoor een verzoek naar een vakambtenaar/afdeling gaat] maar ook op de aard van een brief. Bij een Wob-verzoek dient de postkamer dit ongeacht de inhoud aan de Wob-ambtenaar door te leiden.

Verbetervoorstellen

Instructies aan en bevoegdheden van Wob-ambtenaren verbeteren.

Onzin-antwoorden; bestuur mag bij bezwaar van argumentatie veranderen

Gewoon weigeren, b.v. op 10.2.g. Is regelmatig het devies. Als een verzoeker echt serieus is gaat hij wel in bezwaar en dan kunnen we altijd nog van argumentatie veranderen.

Verbetervoorstellen

Instructies aan Wob-ambtenaren verbeteren. Sanctiemogelijkheden aanbrengen.

Inspanningsverplichting onhelder

Vaak is zeer zichtbaar dat amper gezocht is.

Verbetervoorstellen

Instructies aan Wob-ambtenaren verbeteren. Geraadpleegde zoeklocaties in beslissing opnemen

Slechte archiefvoering, zo erg dat er vaak strijd is met de bepalingen in de Aw

De Archiefwet brengt met zich mee dat overheden hun archieven, ook de dynamische, in 'goede en geordende staat' hebben. Dit betekent ondermeer goed ontsluitbaar. Dit is nagenoeg nooit het geval, waardoor het inderdaad een puzzeltocht is voor ambtenaren om de gewenste documenten te localiseren.

Overigens is een hoofdregel in de Aw dat documenten, behalve indien in een zg. selectielijst iets anders overeengekomen is, de eerste 20 jaar van hun bestaan niet vernietigd of weggegooid mogen worden. Geen enkel document, ook geen emailtje dus.

Verbetervoorstellen

Instructies aan alle ambtenaren verbeteren.

Ontbreken notificatie

Helaas kent ons land, itt tot b.v. de VS en de EU, geen notificatie: geen sluitende registratie van alle overheidsdocumenten. Dit is onhandig voor een verzoeker en zeker ook voor de Wob-ambtenaar. Met een notificatie is sluitend op te zoeken hoeveel documenten in het kader van een onderwerp er moeten zijn, nu blijft dat gissen.

Verbetervoorstellen

Gewoon invoeren; bestaat software voor.

Derden op de hoogte stellen en laten voegen in een Wob-procedure

Een manier om een verzoek te vertragen is dat het bestuursorgaan de in de te verstrekken genoemde partijen [ambtenaren, niet-ambtenaren, al dan niet private organen en bedrijven] vooraf op de hoogte stelt van het voornemen tot verstrekken en hen de mogelijkheid biedt opschortende stappen te ondernemen.

Verbetervoorstellen

Verbieden.

Het ambtelijk zelf aanbrengen van beperkingen in de verstrekking

De Awb bepaald dat indien in een document delen geweigerd dienen tot worden dat deze delen dan ambtelijk verwijderd worden en het opgeschoonde document verstrekt wordt. In de praktijk wordt deze situatie aangegrepen op het hele document te weigeren, waarna pas na bezwaar gebeurd wat had moeten gebeuren.

Verbetervoorstellen

Instructies aan Wob-ambtenaren verbeteren. Sanctiemogelijkheden aanbrengen.

GroenLinks doet voorstellen voor opener bestuur

► GroenLinks persbericht / by Wijnand Duyvendak

Jul 8 2005 ► Jul 8. GroenLinks presenteert een nota om het Nederlandse bestuursproces open te breken. De Wet openbaarheid bestuur moet nieuw leven worden ingeblazen. De huidige wet is te ingewikkeld en tijdrovend. GroenLinks doet vijf voorstellen om dat te verbeteren.

Dit jaar bestaat de Wet Openbaarheid Bestuur (Wob) 25 jaar. Dat is geen reden voor een feestje. Het Nederlandse bestuur is nauwelijks opener geworden van deze wet. De Wob is ingewikkeld en tijdrovend. Het bestuur mag op tal van gronden verzoeken afwijzen. Als documenten al beschikbaar komen, duurt dat vaak 6 maanden tot een jaar. De hindernissen zijn dus groot en de kans op succes is zeer beperkt. Zeker voor de 'gewone' burger is dit veel te ingewikkeld en tijdrovend. De pers, belangenbehartigers en onderzoekers maken wel spaarzaam gebruik van de Wob. Dit gaat met vallen en opstaan. Ook zij hebben veel last van de genoemde problemen. Wanneer zij wel succesvol 'Wobben', blijkt hoe nuttig dit instrument kan zijn. Keer op keer leidt het tot nieuwe inzichten. GroenLinks wil de mogelijkheden van de Wob veel beter benutten. Helaas gebeurt het omgekeerde. Nederland heeft altijd een gesloten bestuurscultuur gehad, maar onder Balkenende is dat verergerd.

De Wob is in potentie een belangrijk instrument. De burger kan daarmee zelf het beleid controleren. Dit is een belangrijke aanvulling op de parlementaire controle. Burgers kunnen informatie verwerven en op basis daarvan desgewenst zelf actie ondernemen. De overheid is voor en van de burgers, en niet andersom. Die overheid dient transparant en niet geheimzinnig te zijn. Als alle informatie openbaar wordt, dwingt dat tot een open en transparante bestuursstijl. Het voorkomt dat bestuurders er een eigen agenda op nahouden die zich onttrekt aan het publieke zicht. GroenLinks wil de Wob daarom nieuw leven inblazen. Openbaarheid is een hoeksteen van de democratie. GroenLinks doet vijf voorstellen om het Nederlandse bestuursproces open te breken, conform het oorspronkelijke doel van de Wob.

1. Er moeten veel meer verzoeken om openbaarheid worden gehonoreerd.

Dat vraag om een forse beperking van de gronden weigering.

2. De werkingssfeer van de Wob dient te worden uitgebreid.

Ook verzelfstandigde en geprivatiseerde overheidstaken behoren onder de Wob te vallen.

3 De overheid moet veel sneller reageren op een vraag om informatie.

Termijnoverschrijdingen dienen te worden aangepakt en bestraft.

4. De Wob moet weer een lekenwet worden.

Het moet veel eenvoudiger worden om verzoeken in te dienen.

5. de overheid moet veel meer documenten zelf openbaar maken.

Deze voorstellen zijn samen met een analyse van de Wob uitgewerkt in de nota 'Open de oester'. Deze nota is tot stand gekomen in samenwerking met Wob-specialist Roger Vleugels. GroenLinks zal dit als initiatiefnota indienen in de Kamer. De nota staat op de site van GroenLinks.

Openbaar maar ontoegankelijk

► NRC Handelsblad / by Jos Verlaan

Jul 8 2005 ► Jul 8. De Wet openbaarheid van bestuur functioneert in de praktijk niet meer en moet rigo-reus op de helling, adviseerden onderzoekers. GroenLinks wil de wet verruimen. Nederland was 25 jaar geleden met de invoering van de Wet openbaarheid van bestuur [Wob], die de overheid verplicht interne informatie beschikbaar te stellen, internationaal koploper. Maar die wet heeft de overheid nauwelijks toegankelijker gemaakt. De afwijzingsgronden waarop informatie kan worden geweigerd, zijn zo talrijk dat Wob-procedures nauwelijks kans van slagen hebben. Slechts 15 procent van dergelijke verzoeken wordt in eerste instantie gehonoreerd. Na bezwaarprocedures stijgt dat percentage tot maar 35 procent. Dat schrijft de GroenLinks-fractie in de Tweede Kamer in de notitie *Open de oester*. De oorspronkelijke doelstelling van de Wob -burgers kunnen op eenvoudige wijze om overheidsinformatie vragen- is volledig mislukt. Wob-procedures zijn in de praktijk ingewikkeld en tijdrovend. De kritiek van GroenLinks sluit aan op evaluatieonderzoek van de universiteit van Tilburg van mei vorig jaar in opdracht van de toenmalige minister De Graaf [bestuurlijke vernieuwing, D66]. Daarin werd geconcludeerd dat de Wob eigenlijk in zijn geheel op de helling zou moeten. De overheid zou bijvoorbeeld veel actiever documenten openbaar moeten maken. "De geest van de wet en de praktijk van de toepassing ervan liggen in de beleving van zowel de overheid als de burger verder uit elkaar dan wenselijk is", aldus de Tilburgse onderzoekers.

Volgens hen is er een permanente spanning tussen overheid en burgers, waarbij de uitgangspunten van de Wob op de achtergrond raken en er onnodige juridische procedures gevoerd worden. Die kritische evaluatie heeft overigens niet geleid tot bespreking in de Tweede Kamer. Een half jaar na de presentatie ervan stuurde de minister van Binnenlandse Zaken de evaluatie zonder eigen conclusies naar de Tweede Kamer. Volgens een woordvoerder van het ministerie staan er ook geen concrete aanpassingen op stapel. De enige aanpassing, waarover de Ministerraad vandaag moet besluiten, gaat over de implementatie van Europese richtlijnen die het hergebruik van overheidsinformatie regelen.

Volgens GroenLinks zijn de mogelijkheden om van de Wob gebruik te maken sinds het aantreden van het kabinet Balkenende verder ingeperkt. Zo pleitte de landsadvocaat namens minister Hoogervorst [Volksgezondheid, VVD] recent in zo'n procedure tegen openbaarmaking van gegevens over ziekenhuisinfecties.

Ook in een zaak van 7.000 belanghebbenden over de resultaten van onderzoek naar gif in voedsel weigerde het ministerie openbaarmaking. GroenLinks bepleit een forse inperking van de afwijzingsgronden in de wet. Nu kan de overheid bijvoorbeeld met een beroep op privacybescherming documenten intern houden als daar de naam van een behandelend ambtenaar in voorkomt.

Ook vindt GroenLinks dat de reikwijdte van de Wob moet worden uitgebreid naar zelfstandige bestuursorganen en bedrijven waarvan de overheid een groot deel van de aandelen bezit. Ook toezichthoudende autoriteiten als de Opta, Nma en Afm moeten onder het regime van de Wob komen.

GroenLinks verwijst naar de Verenigde Staten, waar de burger wel op eenvoudige wijze overheidsinformatie kan opvragen. Op websites van bestuursorganen daar staan vaak indexen van openbare en vertrouwelijke documenten, aangevuld met standaardformulieren voor verzoeken en hulp bij het indienen van een verzoek tot openbaarmaking.

De Nederlandse overheid moet sneller reageren op een informatieverzoek, vindt GroenLinks. Nu is er niet eens een sanctie op overtreding van de in de wet genoemde reactietermijnen.

We mogen steeds minder weten van de overheid

► NRC Handelsblad / by Roger Vleugels

Jun 18 2005 ► Jun 18. De publieke openbaarheid is op zijn retour. Nederland liep voorop in zijn wetgeving, maar de overheid houdt steeds vaker de la dicht, het archief op slot. Soms is zelfs sprake van regelrechte obstructie.

Nederland was een van de eerste landen die een Wet openbaarheid van bestuur (Wob) kreeg, een instrument voor iedere burger om overheidsdocumenten op te vragen en openbaar te maken. Maar de praktijk laat erg veel te wensen over.

Vergelijkbare openbaarheidsregelingen in de Verenigde Staten, Engeland en de Scandinavische landen, sorteren veel meer effect. Bovendien neemt de openbaarheid van bestuur af, sinds de

kabinetten-Balken-ende zelfs fors. We mogen een aantal zaken niet meer weten. De openbare verantwoording van publiek handelen, een wezenskenmerk van onze rechtsstaat, komt hiermee in het geding.

Er is een aantal trends dat elkaar versterkt. De terugtrekkende overheid privatiseert en verzelfstandigt steeds meer onderdelen. Daardoor wordt de overheid kleiner en neemt de reikwijdte van de parlementaire en de extra-parlementaire controle via de Wob af. Verder leidt de roep om een krachtiger overheid, vooral na de moord op Fortuyn en sinds de terreurdreiging, tot ferme stoerheid (kijk naar minister De Geus) en tot window dressing met veel schade voor de rechtsstaat (bijvoorbeeld door de ministers Donner en Remkes). Het resultaat is een regenteske bestuursstijl, met minder ruimte voor controle en reconstructie. Het wettelijk kader, de Wob, is weliswaar niet gewijzigd, maar wordt uitgehold door een veel restrictievere en obstructievere toepassing. In het Wob-evaluatie-rapport van de Universiteit van Tilburg van januari 2004 staat het zo: „De geest van de wet en de praktijk van de toepassing ervan liggen in de beleving van zowel overheid als burger verder uit elkaar dan aanvaardbaar is.”

Concrete voorbeelden van wat we allemaal niet mogen weten staan in bijgaand kader. Zo blijven de inhoud van het sale en leaseback contract van het Nederlandse elektriciteitsnet geheim: het gaat hier om een via een Amerikaanse u-bocht lopende belastingaftrek van miljarden. Ook de inhoud en omvang van de afstemming van onderzoeksresultaten door onderzoekers met de opdrachtgevende overheden mogen we niet weten: de overheidsensuur in rapporten van instellingen als het Sociaal Cultureel Planbureau, het Centraal Planbureau CPB en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu is dus niet reconstrueerbaar.

In ons land wordt er relatief weinig beroep gedaan op de Wet openbaarheid van bestuur; zo'n duizend zaken per jaar bij de centrale overheid. Onze overheid pleegt bovengemiddeld veel obstructie en is vrij terughoudend met het verstrekken van informatie. Iedereen kent wel een paar Wob-successen: school-prestaties, de witte pakken bij de Bijlmerramp, de Ceteco-affaire, de 'Beste Els brief' van Bolkestein, Technolease, de ESF-affaire, sterfgevallen in het Eemland ziekenhuis, inzages in BVD/AIVD-dossiers, leugens over de groei van Schiphol, de Victory Boogie Woogie, omvang van de wapenhandel via Nederland, schorsingen in het onderwijs of bij overheden bijklussende journalisten.

Maar feit is dat we steeds minder mogen weten. Er zijn drie hoofdproblemen. Inspectierapporten zijn steeds moeilijker te krijgen. In de sectoren politie en justitie is de geheimhouding toegenomen. En bij uitvoering van het openbaarheidsbeleid is sprake van obstructie en opportunisme.

Sinds midden jaren negentig van de vorige eeuw zijn in Nederland inspectiegegevens openbaar. Dat was een doorbraak. De jurisprudentie hierover kreeg internationale aandacht en opvolging. Trendsettend waren de door Trouw en Zembla verkregen openbaarheid van onderwijsinspectiegegevens en van gegevens van de gezondheidsinspectie inzake sterfgevallen in het Eemland ziekenhuis.

Er volgden veel Wob-verzoeken en openbaarmakingen, niet alleen bij de genoemde inspecties, maar ook bij bijvoorbeeld het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (over slaagcijfers van autorij scholen) of bij de Voedsel- en Warenautoriteit en diens voorgangers de Keuringsdienst van Waren en de Rijksdienst voor Vee en Vlees. Meermaals is de jurisprudentie opgerekt, waardoor die zich ook uitstrekt tot private ondernemingen.

Sinds enkele jaren worden dit type gegevens weer massaal geweigerd. Afgelopen december is deze tendens 'bekroond' met twee uitspraken van de Raad van State. Trouw kreeg geen toegang tot gegevens over hygiëne bij slagerijen bij de Voedsel- en Warenautoriteit, en het Algemeen Dagblad niet tot gegevens over ziekenhuisinfecties bij de gezondheidsinspectie terwijl de minister meermaals juist die infecties had genoemd had als voorbeeld van de ruim tachtig soorten zorgdata die openbaar moeten worden. Hiermee is de regenteske bestuursstijl door de onafhankelijke rechter overgenomen. Het tijdsbeeld is verankerd in jurisprudentie.

Juridisch draait de afwijzing rond het veronderstelde onevenredige nadeel dat zou optreden voor de slechter presterende partijen bij openbaarmaking van de naakte gegevens. Deze zouden namelijk vertekenen. In de AD-zaak was het argument dat sommige ziekenhuizen gespecialiseerd zijn in ziektes die infectiegevoeliger zijn en daarmee onterecht als slechter uit de bus komen.

Dat kan op zich waar zijn, maar midden jaren negentig oordeelden dezelfde rechters en dezelfde Raad van State dat dat geen reden is tot niet-openbaarmaking, aangezien dergelijke casusgebonden aspecten én niet cruciaal zijn én mee openbaar kunnen worden. Nu, tien jaar later, stappen de rechters zonder enige toelichting over hun eigen jurisprudentie heen.

Het kan erger. In een zaak over gegevens bij de Voedsel- en Warenautoriteit inzake resten van bestrijdingsmiddelen in vers voedsel werd geweigerd deze te verstrekken, terwijl twee dagen eerder het Verdrag van Aarhus in werking was getreden, dat bepaalt dat dit soort informatie betreffende milieubelastende stoffen altijd openbaar is.

In Engeland zet de zusterorganisatie van de Voedsel- en Warenautoriteit de gifstoffen in bijvoorbeeld nectarines gespecificeerd per winkelketen op internet. Een van de topics internationaal is het per product, winkelketen, of ziekenhuis openbaar maken van inspectiegegevens, zodat

de consumenten op feiten kunnen kiezen. In Nederland gaan inspectiegegevens of achter slot of worden ze verstopt in bewerkte weergaves.

Een rol in dit alles speelt het feit dat de overheid een Wobbend persorgaan vaak ziet als een concurrent. Toen Trouw jaarlijks schoolprestaties begon te publiceren, bedacht het ministerie als antwoord hierop een kwaliteitskaart en poogde het enkele keren de datalevering aan Trouw zodanig te vertragen dat de krant niet vóór die kaart kon publiceren.

Jarenlang waren rijksrechercherapporten openbaar. Logisch, want het gaat hier om de legitimiteit en de integriteit van het gezag. Nodig ook, want keer op keer bleken er zaken rond schietincidenten niet in de haak. Soms bleek via de Wob zelfs dat rijksrechercherapporten valselijk opgemaakt waren.

Dit soort rapporten en, breder, alle casusgebonden politie- en justitiedocumenten zijn sinds eind 2001 op slot althans, ze worden sindsdien geweigerd. De basis hiervoor is interpretatie van de Wet bescherming persoonsgegevens door de minister van Justitie, een interpretatie die door het College Bescherming Persoonsgegevens is verworpen. Dus de minister weigert, de waakhond zegt dat het wel mag: tijd voor een proefproces.

Hier wreekt zich het gegeven dat de Wob zeer weinig wordt gebruikt, en als het gebeurt is dit vaak amper doortastend. Zo wordt vaak na een afwijzing niet in bezwaar gegaan; in beroep gaat komt nog minder voor, om over hoger beroep maar te zwijgen. De pers is meer dan gemiddeld gericht op agendanieuws met snelle omloopcycli, kent amper researchcapaciteit en verlamt zichzelf met een bovengemiddelde fixatie op snelle primeurs. Belangenbehartigers maken nagenoeg geen gebruik van de mogelijkheden die de WOB biedt, omdat ze vermoeden dat dergelijke zaken het polderen op scherp zullen zetten. Ze laten het bij de (selectie van de) documenten die ze als vanzelf aan de poldertafels ontvangen.

Politieke en ambtelijke obstructie vormen de belangrijkste groep problemen. Hierbij gaat het om een heel scala spitsvondigheden, semantische hoogstandjes, botte weigeringen, verdraaiingen, termijnoverschrijdingen en oprekkingen van op zich legitieme weigergronden.

Nog geen 10 procent van alle Wob-verzoeken wordt binnen de wettelijke maximumtermijn van 28 dagen beantwoord. De wet kent weliswaar geen effectieve sancties hiertegen, maar een overheid die spreekt over waarden en normen past een ander gedrag. In de jongste wetswijziging is als oplossing een verdubbeling van de maximumtermijn voor ingewikkelde verzoeken bedacht. Bij verder gelijkblijvend beleid zal dit betekenen dat bijna de helft van alle verzoeken beantwoord zal worden ná de nieuwe maximumtermijn en dat terwijl bij de invoering van de Wob werd gedacht aan een beantwoordingstermijn van drie dagen. Die traagheid is al een probleem, omdat de Wob beoogt zo veel mogelijk real time controle mogelijk te maken. Ernstiger wordt het omdat in 85 procent van alle zaken bezwaar nodig is omdat het gevraagde niet verstrekt wordt. Een bezwaar kost een kwartaal en leidt in ruim een derde van alle zaken tot alsnog of aanvullend verstrekken. Soms is sprake van rechtstreekse obstructie. Verzoeken raken kwijt. Documenten zijn onvindbaar of worden tijdens de procedure alsnog verwijderd of zelfs vernietigd. De in de Wob genoemde weigergronden worden te hooi en te gras ingezet, met steeds minder motivering. Zeer populair zijn: veiligheid van de staat; onevenredig nadeel; intern beraad; en persoonlijke beleidsopvattingen. Opvallend is dat de rechter de overheid steeds vaker dit type gedrag toestaat. Jaren geleden kon een staatssecretaris of minister nog in de problemen komen als via de Wob bleek dat hij of zij slechts een sturende selectie van adviezen en ander onderliggende stukken bij het beleid betrokken had of aan de Kamer geleverd had. Nu wordt de deur steeds meer op slot gehouden.

Elders in de wereld wordt veel informatie geweigerd onder verwijzing naar de terreurdreiging. In de VS zelfs tot in het absurde. Wetenschappelijke tijdschriften krijgen daar regelmatig het verbod om artikelen op internet te plaatsen omdat terroristen er hun voordeel mee zouden kunnen doen.

aar voor het overige zijn de ontwikkelingen in Nederland in strijd met de internationale tendens.

Wereld-wijd zien we een forse toename van zowel de openbaarheid als het via Wob-stelsels opvragen van informatie. Nederland kent al een jaar of tien bij de centrale overheid rond de duizend verzoeken per jaar. De VS 2,5 miljoen. In Engeland bestaat pas sinds 1 januari van dit jaar een openbaarheidsregeling, maar daar zijn nu al 140.000 verzoeken behandeld, waarvan 60.000 gehonoreerd. Dat is in minder dan een half jaar ongeveer twintig keer zo veel als in 25 jaar Nederlandse Wob.

Wat we niet mogen weten de lijst

Politieprestatiecontracten inclusief bijlagen en totstandkoming

Het miljardenbedrag en de inhoud van het sale en leaseback contract (verkoop en huur) van het Neder-

landse elektriciteitsnet door de energiebedrijven

Persoonlijke (beleids)opvattingen van ambtenaren

Geprivatiseerde en sommige verzelfstandigde overheidsdiensten weigeren toegang tot documenten

Ingrepen door de overheden in onderzoeksrapporten alvorens ze verschijnen

Overheidscontracten met private bedrijven als Ballast, KPMG of Pink

Politie-, justitie- en Rijksrecherchedossiers zowel inhoudelijk als qua onderzoeksmethoden
Rechtmatigheidsonderzoeken naar de jaarrekeningen van bijvoorbeeld gemeenten
Evaluatierapport van de berging van de Koersk
De rol van de Nederlandse regering bij de aanbesteding van de berging van de Koersk
Kosten van juridische procedures rond het betwiste eigendom van Malevitsj-schilderijen
Rijksrechercherapporten naar schietincidenten waarbij de politie is betrokken
Aanbestedingen van bijvoorbeeld de Noord-Zuid-lijn
Contract van Amsterdam met Siemens over piepende en scheurende Combinotrams
Documenten nodig voor een reconstructie van de verzelfstandiging van het ABP
Hygiene in slagerijen
Ziekenhuisinfecties en andere kwaliteitsindicatoren in de zorgsector
Verpleegtehuizen die onder de maat presteren
Gifstoffen in voedsel
Berekeningsgrondslagen achter energierekeningen
Informatie van organen die doen alsof ze niet onder de overheid vallen, zoals de Vereniging van
Nederlandse Gemeenten en het Nederlands Politie-Instituut
Kwaliteitsgegevens van telecomnetwerken rustend onder de Opta

The Dutch FOIA: a 25 year old toddler

► Roger Vleugels

Jul 2 2005 ► It was an anniversary, but it passed almost unnoticed last may. That month the Dutch FOIA [Wet openbaarheid van bestuur: Wob] was 25 years old. But no reason to party. The Wob itself isn't the problem. The Dutch FOIA is an average one. The problem is the government and the Dutch culture with its Calvinistic streak.

Let's start this English introduction to the Wob with some facts and history followed by an analysis of the problems and a shortlist with some major disclosures.

Some Wob-facts and -history

Volume and a short history

Since the midnineties, the amount of Wob requests filed with national government bodies amounts to [roughly] 1.000 a year, which is extraordinary small. In the US the amount of federal FOI requests is about 2.5 million and in England since January 1ste 2005 more than 100.000. Important in this comparison is that the volume of active transparancy by government bodies themselves [those docs that are automatically disclosed] in those countries comparable is. However, by Dutch standards 1.000 requests a year is quite a lot. At the start of the Wob one newspaper [NRC Handelsblad] used the Wob. >From 1980 till 1990 there were in total at national level no more than a few hundred requests.

Quite a substantial part of them were written by NRC's Jose Toirkens, among them some classic stuff. Still famous after all those years are her requests on internal cabinet papers and docs concerning the formation of cabinets.

In the eighties Arthur Maandag, a journalist at the Haarlems Dagblad, is the second originator using the Wob: His request disclosed intelligence docs, including British ones!, on the Dutch government and Prince Bernard in WW II in London.

Cynically spoken during the first 15 years of its existence the Wob had only those two serious requesters. The lack of transparency and the lack of the will to file requests is both quite dramatical and a democratic shortcoming. The reason is very simple: the typical Dutch consensus oriented poldermodel mixed with its Calvinistic streak.

This means that potential, possible or actual participants in policy development, like trade unions, environmental groups, other ngo's, political parties tend to be polite and very friendly. The common feeling [also among journalists] is that filing Wob-requests could disturb this friendly setting. And even worse: there is no urgent feeling to control the government.

In the nineties, for the first time in Dutch history, parliament and press seriously attempted to control the government. For instance, in an few years there are more parliamentary inquiries than in the whole parliamentary history till then. In national newspaper and in the major networks a new type of job is created, that of the investigative journalist. Hopeful signs. But the total amount of investigative journalists in the whole of the Netherlands [16 million inhabitants] is comparable to the number of investigative journalists in Der Spiegel and The Washington Post combined. Nevertheless this new climate generated a growing use of the Wob.

The procedure and the success-rate

After filing a Wob request the government has to answer within 28 days. In about 5% of all cases she will do so. In 95% the decision will take 1-2 month more. In Dutch law there are no effective sanctions for this misconduct. This slowness is a serious problem because it undermines one of the fundamentals of the Wob: an as much as possible real-time control possibility for every citizen. In 15% of all request the first decision discloses at least a substantial part of the requested docs.

After an administrative appeal, which takes another 3-5 month, this will rise to 35%; after a court appeal, which again takes 1-3 years!, to 65% and after an appeal at the high court [the Council of State], another 1-2 years, the success-rate will rise a bit further.

In other words: as an investigative tool, filing a Wob request scores an average. After 1-2-3 months successful in 15% of all cases and after another 3-4-5 month in 35%.

The range

All Dutch government and public bodies are Wobable. [Yes, a new Dutch word.] Under the Wob range are not only government docs, but all docs in stock, in archives in or under government or public bodies, at every government-level [national, provincial and local] and at every document-level [source docs, aggregated docs, concept or draft or half-finished docs] and any type of doc [paper, digital docs, digital data, audio/video]

Some examples:

- Agency / department / regulatory commission / government controlled corporation / etc
- The whole executive branch of the government
- Intelligence Agencies / Police
- Immigration and Naturalization Service
- Consumer Product Safety Authority and all other Authorities, Agencies and Inspections like the Dutch Health Care Inspectorate
- The prosecution offices en the prosecutors

and

- All outside the government produced docs but in stock in or under a government body.
- The Wob has statutory provisions concerning compilation of docs in order to meet the request

but

- The Wob does not apply to Parliament, to courts and judges and to private corporations [Parliament docs and court rulings have each an own freedom of information system which is more liberal than the Wob.]
- There is no requisite in the Wob to generate new information or docs

The costs

Filing a request is free. Disclosed docs cost € 0,35 per page; digital docs and date a few euro. Administrative appeal is free. A court appeal costs € 276,00; a high appeal € 414,00.

A bit of analysis

As mentioned the Wob law itself is in its text and in its intentions an average one. The problems are:

- The typical Dutch Calvinistic streak and the poldermodel
- No serious tradition in political research, not in the press, not in ngo's, nowhere in fact
- No sanctions for opportunistic and unlawfull behaviour and misuse of exemptions
- No sanctions, like for instance € 25 for every day delay, on slowness
- Far to many and far to vague exemptions
- The shape Dutch government archives are in is not good, to says the least. This generates search problems for civil servants. [There is no notification or registration system! / The record keeping and management is poor, very poor].

The Wob, as extra-parliamentary control tool, has to be as effective as parliamentary control.

Everything a parliament member can disclose through asking the minister, can a civilian disclose by using the Wob asking the right questions. In other words: extra-parliamentary control should be as effective and dig as deep as parliamentary control.

In spite of all the dark pictures I've painted in this text, in 15 to 35% of all requests the Wob is successful. And sometimes very successful. There are a lot of important disclosures, zee the list elsewhere in this article.

Since the mid-nineties almost every month a by the Wob generated disclosure causes major press attention and/or questions in parliament.

Dark clouds

The growing use of the Wob which started midnineties has stopped, and more important the succes-rate tends to decline.

Last December, the Council of State, the highest administrative court in the Netherlands gave two identical and very remarkable rulings. In both cases the legal procedures were taken to the highest court by two national papers, Algemeen Dagblad and Trouw. By appealing to the Wob they wanted access to data of the Dutch Health Care Inspectorate and the Food and Consumer Product Safety Authority. The request was denied as public disclosure of the data would create a disproportionate disadvantage for those inspected organisations, as they would than appear as being weaker.

These remarkable rulings are, in all possibility, leading cases. In 1996 the same Council of State gave public access to the data gathered by inspectorates. At that time the ruling was that there couldn't be a disproportionate disadvantage, as the 'weaker' organisations are entitled to their disadvantage. This 1996 ruling has not only been corroborated repeatedly, but extended as well.

Since 1996. the present government is the first to oppose this transparency. It is worrying that the independent judiciary hurries to align their rulings with the political 'wishes' of the government.

The disclosures exemptions

There are three groups of exemptions: the absolute ones, the relative ones, and the restrictions.

The absolute exemptions

- Everything concerning the Royal Family, Royal Household and the internal Cabinet debates
- National Security
- Confidentiality on trade and business secrets stored in government docs
- Some types of privacy data

Absolute does not mean absolutely absolute. Toirkens and Maandag were the first to successfully challenge these barriers. Toirkens on internal Cabinet debates and Maandag on National Security. I myself have won several hundred cases in the sector National Security, cases on security policies in general, security clearances, spy-files of clients who were spied on [if older than 5 years]. NRC Handelsblad has won several cases in spite of the confidentiality exemption. However, being hit by an absolute exemption always means a serious set back because it urges you to walk the whole route of administrative appeal, court appeal and most of the times also the high court appeal. It takes 3-5 years.

The relative exemptions

- Diplomacy
- Financial interests of the State
- Law enforcement docs if case related
- Inspection data and methods
- Some types of privacy data
- Disproportionate disadvantage

Most of the requests are confronted with one or more of these exemptions. Since the mid-nineties, jurisprudence have stretched these exemptions several times, especially concerning inspection data. However, since a few year this trend has dramatically changed. The disclosure of law enforcement docs, even if not case related, has almost stopped completely and since December 2004 even the disclosure of inspection data is stopped by the high court. This inspection data blockade-approach is contrary to international trends.

The restrictions

- Internal docs and personal opinions on policies of civil servants

A dramatically misused exemption. Since the more authoritarian governing style of this cabinet and since the so-called war on terror more en more docs are called internal docs and more and more docs are not disclosed because they contain personal opinion of civil servants.

Some disclosures

Volumes of drugsrunners

Deployment instructions for Dutch troops in Iraq

Regulations on Arms Fairs

Volumes suspended pupils from schools and the policy

Noise and pollution regulations Schiphol Airport

Integrity Schiphol

Docs on a car parking

Research on paedophile ring in the fifties

Fraud in Casino's

Residues in food

Criminal analyses on drug trafficking

The Mitrokhin files

XTC-docs

Sars

Job screening and security clearings

Large scale fraud by building constructors

Turmoil in the fire department of Boxmeer

Intelligence file on a publisher

Intelligence files of hundreds of activists and members of a.o. peace-, anti apartheid-, anti nuclear energy- and civil rights movements

Transcription of 112-tapes

Transcription of air traffic controllers tapes

All kinds of budget data

Reconstruction of the Srebrenica massacre

Hospital infections

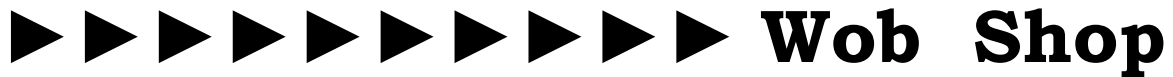
EU agricultural subsidies

Dutchbat III training video's

Journalists having sidelines

Politicians having sidelines

Judges having sidelines
Lying of the Israeli ambassador in de El Al crash on Amsterdam
Data of the Consumer Product Safety Authority
Lockheed scandal
Intel files on the far right in a city
Reports of State Police
Hooligan stopping regulations
Allowances and expenses of ministers, mayors and so on
Reconstruction of the buying of the Mondriaan painting: Victory Boogie Woogie
Corruption case known as: the Ceteco banking fraud
Intel files for the film Dutch Approach on Molukian Terrorism
Intel docs on PKK-leader Öcalan
School quality
Hospital quality
Driving school quality
Building plans
Abortion data
Data and government scenario on Creuzfeldt Jacob disease

Handleiding Wob

Alles over de Wob in één handleiding: Ruim 80 pagina's boordenvol context, feiten, voorbeelden, suggesties, een doe het zelf stappen-plan, de Wob wettekst zelf, uitgebreide aandacht voor de uitzonderingsgronden, de illegale uitzonderingsgronden en andere chicanes.

1.

De handleiding is te bestellen door overmaking van € 25,00 op giro 1739465 tnv IVON te Utrecht, onder vermelding van: Handleiding Wob. [Fringe abonnees die minimaal de in de colophon vermelde contributie over 2005 betaalden genieten € 10,00 korting.]

2.

Schrijf je je in voor onderstaande Introductie cursus Wob dan ontvang je de Handleiding Wob vanzelf.

Wob – Cursus

Al een jaar of vijftien organiseer ik [Roger Vleugels] Wob-cursussen en -trainingen voor en via diverse opleidingen en ook in company op redacties of bij belangenbehartigers [meer hierover in de via email aan te vragen 'folder'].

Daarnaast organiseer ik sinds kort enkele keren per jaar een Introductie cursus Wob op basis van vrije intekening. Deze cursus wordt op drie opeenvolgende dinsdag- of donderdagavonden gegeven, in Utrecht met een groepsgrootte van minimaal acht en maximaal twaalf deelnemers.

De opbouw van de cursus: Avond 1: inleiding, context en alle basiskennis, zowel betreffende de Wob als betreffende het procederen. Avond 2: praktische en tactische aspecten van het Wobben met als hoofd-moot het anticiperen op de uitzonderingsgronden. Avond 3: Een practicum waar heel concreet Wob-verzoeken en -bezwaren gefileerd en opgesteld worden.

De kosten voor deze cursus: € 250,00 per deelnemer, dit is inclusief Handleiding Wob en consumpties.

Het is ook mogelijk de cursus zonder practicum te doorlopen, dan kost hij € 200,00.

Aanmelden voor deze cursus vergt 2 handelingen: zend een emailbericht

[\[roger.vleugels@planet.nl\]](mailto:roger.vleugels@planet.nl) en maak € 50,00 over op giro 1739465 tnv IVON te Utrecht, onder vermelding van: Cursus Wob. Voor dit bedrag ontvang je de Handleiding Wob en via je email een inschrijfformulier, waarop je onder meer voorkeuren voor avonden en periodes kunt aangeven. Nadat je je cursusdatums doorgekregen hebt en vóór het begin van de cursus betaal je de rest van het cursusbedrag. Mocht het niet lukken om binnen een jaar tot deelname te komen dan krijg je € 25,00 retour.

Kortingen: 1 – Fringe abonnees die minimaal de in de colophon vermelde contributie over 2005 betaalden genieten € 10,00 korting op de € 50,00 inschrijfgeld. 2 – Voor niet-beroepsmatige belangenbehartigers kunnen de kortingen oplopen tot € 150,00 per cursist. 3 – De Introductiecurcus Wob is vanaf 7 deelnemers in de in company-variant goedkoper [€ 1600,00 voor 3x3 uur]. Meer informatie over deze, en andere cursussen in de via email op te vragen 'folder'.

Colophon, © Copyright and Fair Use Restrictions

The Content of Fringe Spitting: news and tools concerning newsgathering, sources, searching, remarkable disclosures and freedom of information in general.

Two Editors: Jan van den Baard: an analyst and researcher. **Roger Vleugels:** an independent press-consultant focusing on news-gathering, source-management, tools and methods for investigative journalism and freedom of information like the Dutch FOIA [Wob]. A consultancy on transparency and for more than 20 years specialised in the climax of non-transparency: intelligence. I work for lawyers, members of parliament, journalists, public interest groups and so on. Fringe is made by both editors assisted by a small network of correspondents.

Two Fringe Ezines. Fringe Intelligence is filled with intelligence news next to mainstream and Fringe Spitting with tools for and news on investigative journalism. The first is a biweekly, the second a monthly [an article will never appear in both]. If there is a special occasion, like the 9/11 Attacks or the Second Gulf War, Fringe Intelligence changes in at least a weekly. Occasionally Fringe publishes Special Products on a topic, like Matser of RFID, or indexes like Index Dutch Intelligence, or limited and exclusive editions, like a series specially made for Dutch correspondents in the Middle East or in the USA.

Fringe is not complete. Fringe's only ambition is to observe new developments and trends in an early stage. After doing so Fringe will not cover such a trend, news item or development, unless there is again something special, and above all: Fringe operates quit wayward in the Fringe [but isn't afraid of mainstream].

How to read Fringe. Only text in *cursive mode*, and the articles '*in the Fringe*', are from the editors. At the start of an article you will find information on the source and the age of the article. The source: after one or more ► you will find the source [the first source mentioned is the most original one]. Second you will find two dates: before ► the date on which Fringe received the article; after ► the original publication date of the article.

Primarily Dutch? Fringe is Dutch-based and aims that at least 10% of the content will be about or related to The Netherlands. All articles will recirculate in the source-language. Fringe is aiming to produce English summary's by articles in Dutch.

Fringe wants more, especially more Dutch articles or articles related to The Netherlands. So sent in whatever fits in the Fringe frames.

Fringe is solely a research tool. All articles [re]published or [re]circulated in Fringe are solely meant for research by the subscribers themselves. It is not allowed to [re]publish or [re]circulate articles, or parts from articles, from Fringe. Because Fringe is a free research tool Fringe itself is allowed to recirculate copyrighted material according to the fair use notice.

Fair Use Notice: This email magazine contains copyrighted material the use of which has not always been specifically authorized by the copyright owner. The material is being made available for purposes of education and discussion in order to better understand the complex nature of today's world. This constitutes a "fair use" of any such copyrighted material as provided for in section 107 of the US Copyright Law. In accordance with Title 17 U.S.C. Section 107, the material on this email magazine is distributed without profit to those who have expressed an interest in receiving the included information for research and educational purposes only.

For more information go to: <http://www4.law.cornell.edu/uscode/17/107.html>. If you wish to use copyrighted material from this email magazine for purposes of your own that go beyond "fair use," you must obtain permission from the copyright owner.

Subscriptions are free for principal and juridical reasons. Principal because Fringe is in the first place a gesture to clients and colleagues, juridical because a lot of the recirculated articles are copyrighted and subject to fair use restrictions. A voluntary contribution however is welcome. This money will be used to pay subscriptions on pay-sites to get more exclusive information so that Fringe can be more alert and dig deeper.

The voluntary contribution: for instance € 24,00 a year for both Fringes for individual subscribers, and for instance € 100,00 a year for an editorial office or other organisation for multiple subscriptions. You may send your voluntary contribution to: Postbank no. 1739465 in the name of IVON, in Utrecht, in The Netherlands, reference: Fringe.

Roger Vleugels and Jan van den Baard, the editors